СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ — OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIV. Ч. 262. Джерзі Ситі, Н. Дж., понеділок, 9-го листопада 1936. — VOL. XLIV. No. 262. Jersey City, N. J., Monday, November 9, 1936. THREE CENTS

РУЗВЕЛТ ЗА ПОТРЕБУ ДОПОМОГИ ПОТРЕБУЮЧИМ

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт виголосив тут через радіо промову на відкриття зібрання в Клівленді для „мобілізації для людських потреб у 1936-тім році", котра має обняти орґанізацію допомоги для потребуючих по всіх більших містах Америки.

У цій промові президент взивав нарід поділитися своїм зростаючим добробутом з потребуючими людьми. Президент хвалив орґанізації допомоги по містах, бо такої допомоги будуть потребувати цеї зими міліони людей, не дивлячися на допомогу з боку урядових допомогових проектів.

Джералд Своп, що офіціяльно відкривав зібрання в Клівленді, говорив про потребу допомоги для робітників так для вдержання їх робочої сили, як для піддержання ринку збуту для виробів промислу, а при тому для піддержання „духового здоровля" народу.

УРЯД ПРО МИРОВУ КОНФЕРЕНЦІЮ В БУЕНОС АЙРЕСІ.

ВАШИНҐТОН. — Секретар стейту Гол видав публичну заяву про становище американського уряду до мирової конференції західньої півкулі, що має незадовго зібратися в Буенос Айресі, в Арґентині. Заяву видано з приводу відвідин делеґації одного мирового товариства в секретаріяті стейту.

Гол каже, що американський уряд піддержує конференцію в Буенос Айресі як мирові заходи, що мають обняти не тільки 23 держави, що мають зібратися на цій конференції, але й всі держави світа. Американський уряд сподівається вжити свого прикладу й впливу на те, щоби унеможливити війну на будуче. Уряд шукає за відповідною машинерією, при помочі якої можна би вдержувати мир між державами.

Частина американської делеґації на цю конференцію вже зібралася виїхати в суботу.

СТОЛИЦЯ ВЛАШТОВУЄ ПРЕЗИДЕНТОВІ ОВАЦІЮ.

ВАШИНҐТОН. — Вашинґтон справив президентові Рузвелтові велику овацію з приводу його повороту до сториці. На стрічу йому на залізницю й на площі довкола залізничої стації вийшли величезні юрби народу, котрі обчисляють на 300,000 осіб.

Рузвелт заявив ґазетярам, що цей привіт його сильно зворушив.

ВЖЕ ПОЧИНАЮТЬ ЗАХОДИ ЛЕҐАЛІЗУВАТИ „НАЙРУ".

ВАШИНҐТОН. — Робітничі орґанізації та деякі ґрупи бизнесових провінників, котрі вірять у потребу кооперації між урядом і бизнесом, збираються піготовляти леґалізацію „Найри" в конґресі. В цій цїли має в Вашинґтоні вібутися конференція ще до виїзду президента до Буенос Айресу.

ПІДВИЩУЮТЬ РОБІТНИКАМ ЗАПЛАТУ.

НЮ ЙОРК. — Сталеві корпорації заповіають півищення своїм робітникам заплати на 10%. На цю ціль мають вони видати 75 міліонів долярів на рік та обняти підвишкою 500,000 робітників. Підвишка має ввійти в життя з днем 16-го листопаду.

„Юнайтид Єтіл Корпорейшен", найбільше сталеве підприємство, що наймає 230,000 робітників, видасть само на цю ціль 30 міліонів долярів.

За приміром сталевих підприємств ідуть ріжні великі корпорації з інших галузей промислу.

ВИКЛИКУЮТЬ ЗАГАЛЬНИЙ СТРАЙК МОРСЬКОЇ СЛУЖБИ.

НЮ ЙОРК. — Президент Рузвелт не захотів вмішуватися в страйк морської служби.

Страйковий комітет у цьому місті зарядив візвати всіх робітників, занятих на кораблях, вийти на загальний страйк морської служби, щоби в цей спосіб поперти акцію робітників за вирівнання заплати. Страйковий комітет, видимо, задумує здержати виїзд кораблів, котрими мають виїхати представники американського уряду на мирову конференцію в Буенос Айресі.

ВИБОРИ ЗАКРИЛИ ВСІ ШКОЛИ В МІСТІ.

СПРІНҐФІЛД (Огайо). — На припоручення міської шкільної ради закрито тут усі публичні школи, бо виборці цього міста при останнім голосуванню дня 3-го листопаду відкинули пропозицію оподаткувати мешканців на потреби школи. Вчителі приказали ученикам забрати всі свої шкільні прилади й іти домів.

Місто має 70,000 душ населення. В його публичних школах є 12,300 школярів.

Шкільна рада каже, що школи будуть відай відкриті на початку ругого півроку в лютім, але й тоді теж лише на короткий час.

УПРОДОВЖ ЖОВТНЯ ВЗЯЛИ УЧАСТЬ У ТЕПЕРІШНІЙ КАМПАНІЇ ЗА ПРИЄДНУВАННЯ НОВИХ ЧЛЕНІВ 76 ВІДДІЛІВ, ПРИЄДНУЮЧИ ВІД 1 ДО 17 ЧЛЕНІВ. ОСТАЄТЬСЯ ТЕПЕР 310 ТАКИХ ВІДІЛІВ, ЯКІ В ЦІЙ КАМПАНІЇ ЩЕ НЕ ПРИЄДНАЛИ НІЯКИХ ЧЛЕНІВ. ТА ЦЕ ВОНИ ЗРОБЛЯТЬ НАПЕВНО ВПРОДОВЖ ЛИСТОПАДУ Й ГРУДНЯ Й У ТАКИЙ СПОСІБ ПРИЧИНЯТЬСЯ ДО ТОГО, ЩО З КІНЦЕМ РОКУ НЕ БУДЕ В СОЮЗІ АНІ ОДНОГО ТАКОГО ВІДДІЛУ, ЩО НЕ ПРИЄДНАВ БИ ДЛЯ ОРҐАНІЗАЦІЇ ПРИНАЙМНІ ОДНОГО НОВОГО ЧЛЕНА. ЦЕ НАМ ТРЕБА КОНЕЧНО ДОКОНАТИ!

ЗА ОБМАНЮВАННЯ ІМІҐРАНТА.

У нюйорському суді суджено Емерика Вайса за обманювання іміґрантів. В однім випадку Вайс узяв від іміґранта 505 долярів за вироблення горожанських паперів. Ці папери показалися фальшивими. Присяжні судді признали Вайса винуватим.

ШУКАЮТЬ НАФТИ НА ПІДКАРПАТТІ.

Специяльний інститут для глядання нових нафтових теренів п. н. „Піонір" звернув свою увагу на підгірські сторони Косівщини, де ґеольоґічні і геофізичні умовини вказують на присутність нафти. І справді довертілися там кількох ґазових закопів. В останньому часі почали монтувати закіп на глибині 2,000 метрів. Нові нафтові джерела знаходяться в громаді Вербовець під Косовом на терені державних лісів. На вістку про це перше відкриття в багатьох місцевостях Підкарпаття розпочався оживлений вертільний рух. Товариство „Піонір" розпочало одночасно глибоке верчення в громаді Кеніґзав (між Мединичами і Стриєм). Одночасно галицький нафтовий концерн веде верчення в Гаях Нижчих, положених між Стриєм і Дрогобичем, причому застосовано нові вертільні методи, відомі тільки в Америці.

СПОРТ ВОРОГОМ АЛЬКОГОЛІЗМУ.

Мінхен був знаний з того, що його мешканці випивають пива найбільше зі всіх німецьких міст. Сьогодні Мінхен втратив цю славу, бо статистика консумції молока в Німеччині виказує, що мінхенці волять молоко ніж пиво і пють менше пива від берлінців. Взагалі в останніх роках зазначився великий спадок консумції пива в Німеччині. Під впливом сильно розвиненого спорту, який приневолює своїх прихильників перш усього до тверезости, німці перестають пити пиво, а зате взялись до молока, якого консумція зросла до 100 проц.

ДЕВІЗОВИЙ ПРОЦЕС.

У Львові відбулася судова розправа проти інж. Торна, якого за спробу переслати 500 фунтів стерлінґів до Палестини засуджено на 8 місяців вязниці, 500 зл. гривни і конфіскату грошей в користь державного скарбу. Два його спільники дістали по 7 місяців вязниці з припиненням.

КАМПАНІЯ ПРОТИ СМОРОДУ.

Велика лава присяжних суддів повіту Ню Йорк почала розслід над тим, чому на вулицях Ню Йорку так багато смороду й вонючих ґазів. На переслуханню один свідок вияснив присяжним суддям, чому в омнібусах деяких нюджерзьких підприємств чисте повітря і нема смороду. Це, мовляв, інжинири придумали для омнібусів ґазово-електричні мотори, які не видають зо себе смердячих ґазів.

ЧЕСТЬ ПАМЯТІ ПАТРІОТКИ СЕЛЯНКИ.

12. квітня ц. р. померла в селі Корневі, городенського повіту, в 68 році життя Марія з Лощаків Кубійович. Похорон був незвичайно величавий. Покійна була першою жінкою в селі, що подарувала площу під будову Народнього Дому й цим дала приклад, що й неписьменна жінка розуміє вагу освіти й орґанізації. На дарованій нею площі пишається гарний Народній Дім, у якому мають приміщення: читальня „Просвіти", кооператива, аматорський гурток, доріст молоді і хор. За прикладом Покійної пішов і її чоловік та відступив Народньому Домові дальшу частину площі.

ЖАХЛИВА РОДИННА ТРАҐЕДІЯ.

Окружний суд у Луцьку на виїздовій сесії в Ковлі розглядав справу Адама Морозюка з Битин, що з причини родинних невзгодин убив свою жінку і, зачинивши її з трьома дітьми в хаті, підпалив. Збудженим пожежею сусідам удалось врятувати одну дитину, інші згоріли в огні. Морозюк вискочив крізь вікно. Його засудили на досмертну вязницю.

ХОТІЛИ БАЧИТИ ЗАЛІЗНИЧУ КАТАСТРОФУ.

Пастухи, що пасли худобу при залізничому шляху на лінії Львів—Тернопіль між Товстоголовами і Ярчівцями (пов. Зборів) поклали на шинах купу каміння, щоби побачити, як переїде по них потяг. На каміння наїхав моторовий потяг (люксторпеда), що їхав зі Львова до Тернополя, і зачепив за нього сподом мотору, який легко ушкодився. Кариґідного вчинку допустилися хлопці у віці 7—9 літ.

ВОВКИ.

Мешканці кількох сіл у Виленщині звернулися до адміністраційної влади з проханням уладити облаву на вовки, що роблять великі шкоди серед безрог і коней.

НЕГРАМОТНІСТЬ У СССР ПРОЦВІТАЄ.

На окружному зїзді для боротьби з неграмотністю у Свердловську стверджено, що акція в окрузі є зле наладнана: є там ще 350,000 зовсім і частинно неграмотних. За цей рік мали там навчити писати 258,000 осіб, навчили ледви 39,000.

ОШУКАВ КІЛЬКАДЕСЯТЬ СЕЛЯН.

Суд у Калуші засудив Германа Френкля, власника земельної посілости зі Львова, на кару одного року й трьох місяців вязниці, а також 10,000 зл. гривни за парцеляційне ошуканство. Френкель розпарцелював як співвласник четвертину майна своєї матери в Калущині, а парцелюючи, не повідомив купуючих, що на маєтку тяжать гіпотечні довги. Цим наразив він кількадесять селян на страту.

НОВА ПРОФЕСІЯ — ПОКУСАНИХ.

Ріжних засобів хватаються люди в сьогоднішних тяжких часах. Людська помисловість не має меж, коли йде про гроші. Оріґінальний плян придумали три чеські волоцюги з Ташав. З вірою в успіх своїх плянів пішли вони у мандрівку в напрямі Маріенбаду. Ішли хата в хату, вичікуючи доброї нагоди. Щойно в однім ресторані в Маерґрін усміхнулось до них щастя, а саме один із них почав раптом з усіх сил ревіти та притьмом побіг до господаря, мовляв: його покусала собака. За біль і за страх зажадав 600 чеських корон. Негайно мусіли запрягти коня до воза, щоб відвезти „тяжко раненого" до лікаря, бо пішки не мав він сили йти. Одначе в лікаря трісла бомба. Справді на нозі були кріваві рани, але не були вони рішуче від собачих зубів, тільки від людських. Для певности ветеринар оглянув „небезпечного пса", який ще нікому не вирвав навіть одного волоска, і виставив собаці найкраще свідоцтво моральности. Волоцюги мусіли далі мандрувати. В найближчім селі повторили таку саму історію, тільки тут „пошкодований" зажадав уже 1,700 корон. Та богатий селянин, що до нього волоцюги причіпилися, не дався застрашити навіть зізнаннями двох „свідків". На поліції не повірили зізнанням „пошкодованого і свідків" і посадили їх до вязниці. Всі три дістали по три місяці вязниці, щоб за той час могли придумати для себе нове інтратне підприємство.

МАДРИД НА ПЕРЕДОДНІ УПАДКУ.

МАДРИД. — На передмістях Мадриду ведуться завзяті бої. Революціонери далі натискають на забарикадовані позиції лівих. Упадок Мадриду це вже справа не днів, а годин. Лівий мадридський уряд рішив потайки втікати. На вулицях появилися комунікати і заклики дальше ставити опір, як теж подано інструкції, як боротися на вулицях міста. Головний командант Франко має вже на поготівлю поліцію, як теж урядовців, що з хвилею вступлення до столиці переберуть адміністрацію міста.

СТАЛІН ЖИВИЙ І ЗДОРОВИЙ.

МОСКВА. — Щоб завдати брехню заграничним чуткам про свою смерть чи тяжку хворобу, диктатор Сталін зявився в товаристві Молотова і Ворошілова в Большому Театрі, в якому справляли тоді річницю советської революції. Сталін виглядав здоровий і веселий. Тому, що від довшого часу, бо від 6 липня ц. р., він не показувався ніде на публичних виступах, почали були кружляти вістки, що він тяжко хворий, або може і вмер. Тепер, коли він знову появився, багато людей думає, чи це справді він сам, чи може його двійняк, якого все мав Сталін, та посилав його на заступство у випадку якоїсь небезпеки.

У ФРАНЦІЇ ДАЛІ ВАРИТЬСЯ.

ПАРИЖ. — Хоч заграничні часописи, що симпатизують з урядом Блюма, усіх переконують, що там тепер спокій і все йде до кращого, проте новини з Франції вказують, що у Франції далі панують внутрішні тертя, неспокої та незадоволення. Незадоволені робітники, яких заробітна платня внаслідок обнижки франка змаліла. Вони масово виходять на страйк. Незадоволений також патріотичний французький загал, який бачить, що під правлінням Блюма Франція большевизується. У французькому сенаті на днях мала місце бурлива дебата, в часі якої виявилося, що большевизм чимраз більше просякає націю. В той час, коли поліція нині зриває людям на вулиці національні, трикольорові кокарди, по фабриках, а навіть в армії і фльоті чимраз частіше чути спів „Інтернаціоналу". В той час, коли Блюм усунув директора телеґрафічної аґенції Аваса за його „праві симпатії", в той сам час, що виявилося у згаданій дебаті, один радіовий промовець говорив: „Коли сенат перешкаджатиме большевизації Франції, то уряд усуне цих старих із сенату". Блюм усунув також директора паризької вистави, Франсуа Лятура, за те, що він смів критикувати поступки уряду Блюма. В той спосіб тепер толкується свободу думки і слова у Франції.

ІТАЛІЯ Й АНҐЛІЯ НАЛАДНУЮТЬ ТОРГОВЕЛЬНІ ЗНОСИНИ.

РИМ. — Представники англійського й італійського уряду підписали нову торговельну умову, яка відновляє торговельні зносини обох держав, що були цілком попсувалися внаслідок відомих економічних санкцій у часі етіопської війни.

ПОЛЬСЬКІ ФІРМИ ДЛЯ ПОЛЬСЬКОЇ АРМІЇ.

КАТОВИЦІ (Польща). — На зазив уряду, щоби приватні люди і фірми складали свої жертви на фонд народньої оборони, фабрики на Горішньому Шлеську відгукнулися тим, що збудували 60 боєвих літаків для польської армії. Ці літаки вже на укінченню і небавом вони будуть перевезені до Варшави та торжественно вручені мілітарній владі.

КУДИ ВОНА НЕ ШЛЯЄТЬСЯ?

БАРСЕЛЬОНА. — Сюди приїхала відома анархістка Емма Ґольдман, щоб жертвувати свої услуги для лівого уряду в Катальонії. Через радіо вона виголосила по англійськи промову, в якій закликала всі чужі народи, щоб дали піддержку лівим у Катальонії, де, на думку Емми, панує повний лад і порядок.

ПОЛЬСЬКІ ПОБОЮВАННЯ.

ВАРШАВА. — У звязку з недавнім заключенням умови між Німеччиною й Італією польський „Курер Варшавскі" пише, що хоч Німеччина в часі тих переговорів цілий час говорила про „вільну руку на сході Европи", то поляки не повинні дурити себе, що під „Сходом Европи" Німеччина вважає не тільки Росію, бо вона зачиняє туди і Польщу.

СВЯТО В ЛЮБАЧІВЩИНІ.

ЛЬВІВ. — Любачівська „Просвіта" обходила свій ювилей. В часі цього ювилею українські громадяни мали нагоду задемонструвати свою національну свідомість та силу, як теж показати своє вороже відношення до большевизму. В святі та обході брали участь біля 12 тисяч українців, де побіч себе в рядах ішли селяни, робітники, священики та світська інтеліґенція. Йшли старі, молоді, жінки і діти. Своєю присутністю вони засвідчили, що місця на комуну у їх повіті нема.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc,
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of tl Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПРОТИ ЧОГО?

Як усяка велика побіда, так і велика побіда Рузвелта при цьогорічних президентських виборах підносить більше питань, ніж на них можна знайти добру відповідь. Як перше питання стає очевидно питання: Чому саме американський нарід дав Рузвелтові таку велику більшість, найбільшу більшість, яку колинебудь дістав американський президент?

Уже на це питання є величезна маса відповідей, маса, що може справді справу скорше затемнити, ніж висвітлити. Так затемнюють справу ті відповіди, що багато, замісць відповідати на питання безпосередньо, пробують відповісти на нього посередньо, а саме, заки візьмуться відповідати на питання, за що пішли американці, йдучи за Рузвелта, пробують відповісти на питання: проти чого вони пішли, ідучи за Рузвелта.

Це друге питання підсунула їм обсервація американського політичного життя, зроблена одним славним чужинецьким обсерватором, обсервація, що, мовляв, американці при виборах звичайно не голосують **за** щось, але **проти** чогось. Чи правдива ця обсервація, чи неправдива, досить тяжко рішити. На всякий випадок розріжнення між голосуванням **за** щось від голосування **проти** чогось показується дуже вигідним засобом до розглядання виборів. Воно дозволяє розглянути настрої виборців та ствердити, чого вони не хочуть. Це питання багато лекше, ніж друге питання: чого вони хочуть?

Нема сумніву, що великі маси виборців не хотіли віддати краю назад у руки уряду в роді Кулиджа й Гувера, що й пальцем у чоботі рушити не хотіли, щоби помогти народові на депресію й безробіття. Вони боялися, що, дійшовши знову до влади, републиканці покінчать давати допомогу робітникам і фармерам. Вони боялися, що з приходом Ландона до влади прийде знову до влади каста великих багачів, які, нажершися всякого добра до розпуку, не хотять і одною думкою подумати про інших, менше щасливих; багачів, що, добувши собі маєтки й владу, хочуть ужити цих маєтків і влади для дальшого їх збільшення, хочби коштом руїни якнайбільшого числа людей.

Йдучи за Рузвелта, виборці пішли далі проти скандальної просто особистої кампанії, яку проти Рузвелта повели ріжні радіові демаґоґи, в роді о. Коклина, ґазетні демаґоґи в роді Герста, політикани в роді Алфреда Смита, наймлені нібито оборонці свободи в роді „Ліґи Свободи". Всі вони представляли справу так, що Демократична Партія була би добра, якби не особа Рузвелта, і цею аґітацією довели до цього, що, протестуючи проти цього роду безсовісної аґітації, виборці мимоходом дали Рузвелтові признання, якого не мав іще ні один американський президент.

„ФРОНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЄДНОСТИ"

Як уже знаємо з краєвих дописів, у Львові створилася свого роду „українська фашистівська партія", яка на своїм недавнім конґресі ухвалила програму й назначила своїм лідером, чи „фірером", Дмитра Палієва. Члени партії поздоровляють себе на фашистівський лад піднесенням вгору правої руки. Офіційна назва цеї партії є „Фронт Національної Єдности".

Тяжко вірити в успіх цеї партії, хочби тому, що українські землі є під чужим пануванням. Отже вже сам факт, що на конґрес цеї партії зїхалося кількасот представників з ріжних сторін, каже цеї справи не легковажити.

Слідкуючи за роботою теперішнього лідера цеї партії, Дмитра Палієва, можна ствердити, що він від кількох літ ходить манівцями. Згадатиб тільки його довгу, але непродуктивну опозицію в УНДО, його залицяння до націоналістів, а потім передразнене критикування націоналістів та молоді, його опортуністичні коншахти з гетьманцями і вкінці ФНЄ. Здається, що причиною цього є його неупорядковані як слід душевні почування, що є складовими частинами характеру. Почування „вибитися понад загал за всяку ціну", здається є в нього сильніше від почування „вибитися понад загал розумною й мозольною працею". Всежтаки треба признати, що Палієв зберіг велику скількість енерґії, яка бодай багато руху робить в українській суспільності. А в деяких відносинах і це щось варта.

Але що за причина, що ФНЄ стягнув на свій конґрес аж кількасот представників з ріжних сторін краю? Здається, що причиною є це, що, таксамо як в інших народів, також і в українській суспільності, в нинішні бурливі, непевні та змінчиві часи, в серцю багатьох громадян дрімає сильне бажання зложити свою долю і долю цілої суспільности в сильні руки якоїсь чесної, характерної, шляхотної, а притім твердої, безкомпромісової, відважної індивідуальности, якій подекуди надають назву „диктатора".

Підходити до ріжних справ з ріжних сторін добре і повчальне. Але буває, що коли провідники політичних партій стараються вчити загал дивитися на справи з ріжних сторін, то це нераз викликує серед загалу зовсім противний ефект: збаламучення, а далі теж і перетомлення загалу думанням над розвязкою важних і скомплікованих проблем. Ось тоді зачинають виринати в даній суспільности думки про диктатуру. Громадянин снує в голові такі гадки: „Диктатура справді не є добра, бо краще, коли суспільні справи розвязує багато людей і підходять до них з багатьох сторін; але бачення справ з кількох сторін рівночасно мене так змучило, що я вже розгубився і не знаю, котра сторона є добра; тому хай державні справи перебирає якийсь один сильний чоловік, який вміє сильно вірити в якусь одну сторону, та який тою вірою нас всіх навіває".

Цього роду стихії, настрої, панували і ще тепер панують у ріжних народів Европи. Вони є реакцією на крайній раціоналізм 19 віку. Коли нині трапиться якомусь народові такий чоловік, що має фанатичну віру в своє післанництво, то маса йде за ним, а навіть з почуттям полекші кориться його волі. Кажуть, що великі політичні рухи повстають лиш тоді, коли дана стихія знайде свого чоловіка. Для політичного руху треба стихії, себто своєрідного психольоґічного підложжя, а з другого боку потрібно людини-провідника, яка зуміла би цю стихію схопити в залізні карби, зорґанізувати її та повести в напрямі точно означених цілей.

У випадку „Фронту Національної Єдности", то там є стихія, є потрібне підложжя, одначе нема людини-провідника. Тих численних представників на конґрес притягнула не персональність провідника Д. Палієва, тільки випхало їх туди це своєрідне підложжя, чи точніше, туга за справжнім провідником.

Програму ФНЄ краєві часописи назагал назвали „мутною". Та треба сумніватися, чи серед даних обставин, конґрес міг ухвалити якусь виразнішу програму. Бо ФНЄ хоче бути леґальною партією. А під окупантським режімом леґальна партія не може мати виразної програми, хіба що виразно стане на льояльній плятформі. Коли вона стає на державницькій плятформі свого народу, то вона мусить стати нелеґальною. Бо тільки нелеґально, при помочі підпольної преси, летючок і всякої нелеґальної літератури вона може сказати свому народові, що треба змагати до повалення чужого режіму і до створення своєї держави.

ФНЄ не хоче ставати нелеґальною. Супроти підпілля ця партія хоче забирати обсерваційно-критичне становище. Вона хоче бути леґальною, але також не хоче ставати на виразно льояльному становищі до панівного режіму, не хоче отверто пропаґувати угодовства, чи, як тепер називають, „нормалізації", тільки вона хоче критикувати інші леґальні партії, в першій мірі УНДО за... угодовство. Цікаве, що противники ФНЄ називають цю партію теж — угодовою. Зваживши це все разом, можна припускати, що ФНЄ не відограє поважнішої ролі в українській суспільності, а тільки спинюватиме кристалізацію політичної думки.

ГЕРОЙСТВО УКРАЇНСЬКОГО ПЛУГА

Грецький письменник VI. в. Маврикій оповідає про наших предків таке: „Вони вільні й ніколи не даються наломити під ярмо чужої влади, а вже ніколи на власній землі. Їх багато й вони витревалі, легко зносять і спеку і холод, слоту, наготу тіла і голод. Для гостей вони ласкаві й зичливо переводять їх з місця на місце. Мають вони багато ріжної худоби й збіжжя, зложеного в стирти, а найбільше проса й льону".

Пізніший арабський подорожник X. в., Ібрагім Ібн-Якуб, зустрівшися з нашими предками, підкреслює в їх характеристиці, що вони „пильнують хліборобства й добувають собі з нього прожиток краще, ніж усі інші народи півночі".

Хто знає, чи Геродотові „скити-орачі", що жили по правому боці Дніпра вже в VI. ст. перед Христом, це не наші предки, яких характеристика так дуже погоджується й з записками Маврикія й з нотаткою Ібн-Якуба й з тим, що історія заобсервувала в нашому народі впродовж цілого тисячеліття, від орґанізації Української Великодержави над Дніпром аж до сьогодні.

Хліборобами-орачами, синами землі й героями срібного плуга були наші предки, не інакшими залишилися їхні нащадки в своїй подавляючій більшості до нині.

Хто знає тисячелітню боротьбу України з кочівничим степом, той знає, що була це в першу чергу боротьба за найшляхотніший варстат праці, джерело прожитку й культурної творчости, якою була й до нині залишилася — **земля.** Цілий устрій та орґанізаційна ерархія старої української держави спиралася на основному шарі громадянства, яким було хліборобське селянство.

Монгольська навала в XIII. віці захитала основами української державности, а натиск поляків від заходу віддав північно-західні українські землі пд чужинецьку владу. Польський король Казимир, розуміючи, що сила й відпорність українського населення була **в землі,** у першу чергу примінив до здобутих територій **земельну політику,** яка послужила зразком для його наслідників.

Вибираючись на підбій Галичини, він подбав про підмогу папи, що поблагословив його на „хрестоносний похід проти татар", але на ділі Казимир дуже швидко замирився з татарами й усю свою силу звернув проти галицьких бояр та вельмож. Відбирав у них **землю й передавав** її своїм людям, що в свою чергу почали інтензивну кольонізацію українських земель польським та німецьким елементом. Очевидно людських засобів на кольонізацію було в Казимира небагато. Німцями скріпив західній елемент по містах, а польську шляхту наділив велитенськими комплєксами давніх боярських земель. Вслід за земельною політикою Казимира, що обіймала чимраз дальші території на сході, поширювалася й специфічна **земельна господарка** польських магнатів і шляхти. Найбільш патріотично настроєні польські історики не знаходять ні слова похвали для цеї господарки. Спираючись на дармовій праці українського селянства, вона ексльоатувала його робучу силу нарівні зі скарбами землі, при чому старалася йти по лінії найслабшого опору. Кораблі, що несли Вислою до Данціґу поташ з безжалісно й безпляново вирубуваних лісів, оце найвимовніша картина господарки, що її започаткувала земельна політика Казимира.

Його наслідники не були кращі. Хіба що їх апетити росли в міру того, як виснажувалася й убожіла земля. Селянство, залежно від темпераменту й місцевих умовин, або бунтувалося й разураз зривалося до нерівного бою, або махнуло рукою на зрошену потом дідів землю, кидало її й ішло подальше від панської влади шукати нових осель. Так м. і. посувалась українська хліборобська кольонізація по той бік Дніпра на „дикі поля", руйновані безупинно наскоками кочівників орд. Та доволі було, щоб український селянин - еміґрант запустив коріння на новій землі, щоби переорав її своїм плугом, як услід за ним зявлявся озброєний королівським привілеєм шляхтич. Навчений досвідом, він не відразу брався до своїх „підданих". Навпаки, оголошував на дарованих йому землях „свободи" від робучих повинностей на кілька років. Нарід з ближчих і дальших дорешти вже закріпощених земель кидався на ті свободи й пер на нові оселі. Виблискували до сонця плуги, іскрилися серпи, нове життя підіймалося на вчорашніх пустарах.

Та за „свобідними роками" й першими панцизняними йшли чимраз тяжчі повинності й чимраз настирливіші обовязки, поки не приходила повна неволя. Великі власники, наділені землею королем, віддавали її в аренду дрібній шляхті, а вона, незвикла до праці, віддавала її ще дрібнішій, а бувало й жидам. Творилася драбина панів і підпанків — вимагав прибутку великий землевласник, потребував його арендар, не могли обійтися без прибутків і дальші посередники. На тих усіх доводилося працювати українському хліборобові.

І знову повторювалася стара історія: безсильний і безнадійний бунт, або дальша мандрівка з геройським плугом на схід.

Так мандрував український плуг, так український селянин здобував усе нові землі, які боронив уразі потреби власними грудьми. Поливав потом і кровю, скородив власними кістками й так добував своє **святе право** до тої землі. — („Новий Час"). М. Г.

Улас Самчук.

ВІЙНА І РЕВОЛЮЦІЯ

Друга частина „ВОЛИНІ".

(49)

Коли вів у бій своє воїнство, у думці його було одно: перемога. Пер шалено згори, а в обличчя ріже прудкий вітер. За ним решта, назустріч угорщани. Збігалися і каміння з палицями йшли в роботу. Ґулі, синяки, крівава слина... Еет, що то значить. Зате радісно йому прогнати „чортовиx постолячників" на їх гору і заволодіти їх просторами.

Незрівняно - величний інстинкт боротьби. Чари влади і сили найбільші зі всіх. Лишень неміч і страждання рівнозначні їм силою, тільки нерівнозначні в наслідках.

Сніг застав Володька в лісі. Перший незабутній, мягкий, мов кіт, сніг непомітно крадеться до землі і вкриває її. Он вогонь ще димить. Кілька дубових комердяк змагаються з мокротою. Присок попеліє і в ньому лишаються на зиму недопечені картоплі.

— Гей, гей! — кричать пастушки. — До-до-му.

Всі йдуть по снігу до дому. Корови поскрипують ратицями. Їх мокрі хвости попадають між ноги і бомбаються по колінах. Хлопчики й дівчата в останнє цього року йдуть своїми пастушими стежками, мимохіть озирають місцевість, де все замовкає, глухне, згортається. Дерева, ніби баби перед сповіддю, стоять понуро, каються і бються в груди. Он граб „Перегуда", що розкарачивсь на трьох ступнях. Он береза „Дудля" звісила коси і легко хитає сюди й туди. Сніг обтяжує її, мов сон жебрака. Он-део дуб той, що „стогне ночами", по котрому чорт верхову їзду вправляє. Грім по третє бив його, та не збив. Там і стоїть на втіху нечистому. І липа-дуплянка з дикими бджолами незугарнотовста, мов баба-сидуха, криво усміхається і плющить поволі очі. Спи, спи, стара!

Але другого ранку староста заповів до школи... Їй-богу? Правда це? Хіба ще існує десь на світі школа? Он Володько і читати мабуть забув. Він вже давно роздивився в лісі за добрими полозками з коріння і мав намір відразу вирвати їх з землі. Навіть сокиру в батька вкрав і деякі долота погострив.

Ну, школа. Кинув усе; як махнув, їй-богу, все пішло до біса. Торбу напяв, опалка кусень засунув до неї і гайда в саму третю групу, де і чорт йому не рівня. Тепер провались ви усі Родіони. Вони й ще десь позаду плетуться. Хведот також урочисто у другу групу засів і дістав, уявіть собі, навіть „закон Божій — ветхого і нового завету". Наука неабияка. Ну, а Володько, цей просто вже бозна які премудрощі витинає. „Задачник" — часть III. Там уже й дроби і ще більші математики. Для нього, зрештою — парубка, хоч сватай — все то рівно раз плюнути, а всі ті „стіхотворенія", як „Смерть Сусанина" чи „Вещій Олег" лепетів, мов скоростріл.

„Как нине сбєрается Вещій
Олеґ
Отмстіть неразумним Хазарам...

А, як це велично. І малюнок. Лицарі у гостроверхих шоломах та кольчугах. Олег зпереду і темний ліс стіною, з котрого з палицею дід-характерник виходить. Довга біла борода, хитон підперезаний широким поясом, при котрому висить якийсь ріжок.

„Скажі мнє, кудеснік, любімец богов,
Что збудется в жізні со мною?!

Наказом і благанням згучать слова. Брови спадають на очі, дружина завмирає.

„Открий мнє всю правду, не бойся меня,
В награду любого возмьош ти каня!...

Характерник непорушний, мов викутий із каменю. Дума виразно сходить на його чолі й очі впираються в далечінь безмежну. І раптом відчиняються його уста і пливуть з них слова, що пророчать князеві велику славу. І щит на воротах Царгороду і багатство, але все таки смерть його чаїться в його коні.

І Володько виразно бачить, як потьмарились князеві очі, як подивився він на свого улюбленця білого гнучкошийого стрибуна, перекинув ногу і став на землі.—Візьміть його!

Дружинники беруть коня і відводять. І дають йому іншого. З місця у чвал рушає князь і дружина, дуднить сира земля під твердими ударами копит. Лише кудесник (ворожбит) старий стоїть на свому місці на взліссю і довгим світлим поглядом проводить комонну валку аж ген до обріїв.

Володько нераз аж скрикує від ясности і краси картини. Війна, смерть і знов життя. Бувальщина, що ховається за всім, зникає. Приходить хтось, каже слово. І слово те, мов вогонь, мов ясність сонця. І все, що далеко було, виразно підступає, вдягається в шати, переливні барвами і промінем. Горять очі від краси, а розум каже: найважніше, Володьку, жити. Жити і ще раз жити!

Он друга група і там Ганка сидить. Має червоненьку спідничину. Чиж їй це не личить? Ще й як, хай йому частець, як вона всев отак підбере до личок своїх і до очей. Пружня така, краща від усякої панянки.

Коли Володько встає говорити своє „стіхотвореніє", то говорить одній Ганці. Учителька могла собі кивати головою. Він на неї не уважає, а говорить чітким згучним голосом, слово в слово, мов перли низав у намисто і дивись: на тобі, Ганко.

Учителька вже не та. Стара добренька з солодким голосом „матушка". Тамта поїхала і не вернулась. Володькові пару днів не подобалась зміна, але в скорім часі матушка також стала його прихильницею.

У грудні забрали й Василя. Три дні ходив зі збитою на потилицю шапкою, як рекрут, а на четвертий батько запріг коні у ґренджоли, мати торбу харчів звязала і хоч він пасинок, та все таки сльози падають. Якось не можна без сліз. От нащо вже Володько. Хібаж він мало бачив, пережив? Хібаж не тверде його серце, мов ота кремяна галька? Але Василь є Василь. У нього такі милі очі, такі задавакуваті і такі самовпевнені. І чуприна в нього ніби посріблена. На чолі, на носі і карку ластовинячко. Все те Володькові подобалось у Василя, бо Василь безперечно куди кращий, більший, сильніший, а хто знає, чи й не розумніший від нього. Тому й любив. Тому, коли відвозили Василя, примостився на мішку оброку і цілу дорогу аж до школи ковтав тверді сучки, що кляті невпинно підлізали під горло. А коли востаннє цілувалися, не видержав і соромницько спустив сльози. Ах, колиб принаймні всі зі школи не так витріщали на нього оті зірки. Ганка все таки невесела. Може згадала, як проводила тата, що десь „поляг у первих боях".

У січні прийшли від Василя перші поклони. Кому тільки не кланявся до самої землі і чиїх не обцілував „сахарних уст і білих ручок". Так уже казав закон. Сам Матвій відписував йому „подробно", як і що. Підписував великим, чітким письмом: „твой отец Матвей Довбенко" з добірним, лапатим гачком над и, який, здавалось, хотів на подобу шуліки здійнятись у височінь і бозна куди відлетіти.

...а у березні сталася революція.

(Дальше буде).

Жінка: Алеж, Петре, таж знаєш, що лікар заборонив тобі пити пиво до обіду. А ось знову маєш перед собою кухоль пива!

Чоловік: Правду кажеш, Наталю! Вейтер, заберіть ці тарілки!

— Наш пан директор знову сидить у салуні та заливає хробака.

— Як що дня! Лише питання, відки він набирає стільки хробаків.

Чорногорець і паприка.

Прийшов чорногорець до гостинниці у місті тай питається кухаря:

— Що маєш?

— Маю всячину, — відповів кухар.

— То дай мені тієї всячини.

Кухар узяв із кожної посудини потрохи та приніс йому на кількох тарілках, як обід. Чорногорець зїв зі смаком і сказав:

— Добра ця твоя всячина. А що це висить коло дверей? — і показав на дрібну гостру паприку, що висіла нанизана на шнурку.

— Це „берічет" (благословення).

— То дай мені й один „берічет".

Кухар приніс йому паприку. Чорногорець узявся їсти, аж страшно запекло його в роті. Як заплатив кухареві, відвернувся від дверей та сказав:

— Хай Бог тобі дає всячину, лише щоб не давав тобі „берічета" (благословення).

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ДЖЕФЕРСОНСЬКІ ДЕМОКРАТИ.

Не знати, що думають собі нині по виборах „джеферсонські демократи", як наприклад Смит, кандидат Демократичної Партії на уряд президента в 1928-мім році, та Дейвис, кандидат Демократичної Партії на уряд президента в 1924-тім році, що в 1936 році одностайно виступили проти президентського кандидата тої самої партії.

Що нині край думає про Смита й Дейвиса, менше-більше знаємо. І тому варто би знати, що думають Смит і Дейвис про край.

ЧИ ДОРОГА РІЧ?

Як місяць тому Ал. Смит виступив з першою промовою проти Рузвелта на великім віччу в салі Карнегія в Ню Йорку, газети писали, що ріжні випади Ал. Смита проти Рузвелта викликали на салі оплески й сміх.

Писав тоді американський фейлетоніст Гейвуд Брук: „Панове, оплески й сміхи це дешевий товар на політичнім віччу". Себто всякий може їх дістати, хто тільки відповідно пофатигується.

Важніші від оплесків і сміхів є заходи, якими бесідник здобуває собі оплески й успіхи. Деколи він мусить схилитися за ними дуже низько. Деколи так низько, що інший так низько не схилився би за всі оплески й усміхи в світі.

ТЕЖ КОМУНІСТ.

Дня 28-го жовтня виступив на віччу в Гіподромі в Ню Йорку о. Чарлз Коклин з промовою проти Рузвелта, в котрій закидав, що в лісті електорів Рузвелта є поміщений комуніст Давид Дубінський, президент кравецької юнії.

На другий день Дубінський давав відповідь на цей закид. „Бачите", говорив, „як пару місяців тому я хотів їхати до совєтської Росії, большевицький уряд не дав мені дозволу за вперту ворожнечу до комунізму". За вперту ворожнечу до совєтської Росії посуджували большевики Дубінського тому, бо вернувшися з Росії в 1931-шім році, Дубінський говорив і писав про них непідхлібні річи.

Не дивачися на цей закид о. Коклина, за Рузвелта заявилося в Ню Йорку багато більше людей, ніж за попираних о. Коклином кандидатів. І голос на Рузвелта як електор віддасть таки Дубінський.

Що думає нині про це о. Коклин? Як він пояснює голос виборців?

ЧИ ВЧИТИ ЙОГО НОВИХ ШТУЧОК? ЧИ ЗМІНИТЬСЯ ВІН?

„Чи міг би я піддати шановному проповідникові думку, щоби він держався своєї церкви", себто не пхався до політики. „Адже він не такий дуже знаменитий політик".

Так думає про о. Коклина Дубінський. Та о. Коклин не тому пішов у політику, що про нього думає пан Дубінський, а тому, що про о. Коклина думає о. Коклин.

Адже з поглядом пана Дубінського годяться деякі дуже визначні провідники римо-католицької церкви, а о. Коклин все таки думає інакше.

ЧИ МОЖНА НАВЧИТИ НОВИХ ШТУЧОК.

Пише „Манчестер Гардієн" про тяжкі клопоти англійської поліції з масовими демонстраціями в Лондоні.

Каже поліція, що вона має великі клопоти навчити поліційні коні не копати юрби. Кінь вже з природи почуває охоту копати ногами назад, коли на нього щось натискає. Відучити його копати можна лишень по довжезних вправах. Навчають такого коня так, що ставлять за ним тяжкі кукли й тручають їх йому на задні ноги, при чому здержують його від копання.

Каже теж англійська пословиця, що старого собаку дуже тяжко вчити нові штуки.

Чи можна навчити нових штук людину? Наприклад, політика, що привик до крутарських заходів і демагогії?

ЗА ДУШІ УСТРИЦЬ.

Тоба Гарбор, котрого японці називають японським перловим королем, справив таку велику церемонію на японськім острові Перл, що про неї аж з Японії донесли в американські ґазети.

Справив він саме поминки за спокій душ устриць, котрі він замучив за свого життя на смерть, добуваючи собі майна.

Крім цього Тоба справив ще пробний похорон для себе самого.

Щодо поминків за душі устриць, то подібні поминки справляють ріжні примітивні люди. Нарикдад, в Африці мурини, вбивши льва, моляться до духа погиблого, щоб він на них не мстився.

Щодо пробного похорону для самого перлового короля, то це нагадує на похорон, котрий справляв собі за свого життя австрійський цісар Карло Пятий, що був теж еспанським королем. На старість він любив полежати собі в церкві в труні, довкола котрої правили похоронне богослуження.

Як то люди все людьми, в ріжних підсоннях, у ріжних часах, у ріжних расах.

ЗІВ ДВІ ҐАЗЕТИ.

Болгарські часописи повідомляють із сербського міста Куршумлі, що один із тамошніх мешканців заложився за 20 динарів (майже доляр), що зїсть по примірникові опозиційних ґазет „Політика" та „Време", які саме лежали на столі. І виграв заклад, бо пережмакав і зїв обі ті ґазети.

— Тату, я знаю, чому жирафа має таку довгу шию!
— Чому?
— Щоби їй сягала до голови.

М. Костишин.

УКРАЇНА ПОНАД ВСЕ!

Минулося страшне диво,
Як збиралися на живо
Володарі всіх країн
За достойні свої власти,
Щоб не дати підупасти
Й світ привели до руїн.
Іх велична горда пиха
Наробила много лиха
Про сильний военний фах
Й гонорарську їх роботу;
Покривдили всю бідноту,
Бо власть була в їх руках.
Розлягалися розкази
Від бундючної проказн
Піднимали хоруги;
Знай в побіду всі дуфали
За підданих не питали,
Нехай вибють до ноги.
Це в них було маловажне:
Бо на серці добро власне
Не дало спокою так,
Як собакам на припоні
Або часом, десь у хроні
Завертиться там червак.
Так то совість їх вертіла,
Закликати знай веліла
Всіх підданих враз як стій
І збройти в осторозі,
Щоб не було у дорозі
Перепон у лютій бій.
Бо так хтілося німоті...
Старшина вся при роботі
Дала зброю, хоруги,
Тай відваги доливали,
Сміло битись закликали
До останньої ноги.
За царя, за край і владу;
Хто учинить підлу зраду,
Без засуду, як той віл
Від ножа у ятці гине,
Так і зрадник за провини
Зараз піде на розстріл.
Хто лишиться в своїй лаві,
Добере іще відваги
На лицарський бравий жест,
Як слід виповнить завдання,
Той дістане без вагання
В славу медаль або хрест.
На такі то, бач, похвали
Цвіт найкращий позбирали,
По лицарськи одягли;
Узброїли, знай, на брата;
Та піддані мов ягнята
Слова „пардон" не рекли,
Лиш ставали в дужі роти,
І кінноти і піхоти,
Готовилися в похід.
Мріяв він: життя мізерне,
В бій іде — чи з нього верне,
Чи по нім загине слід.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

КЛІВЛЕНД, О.

Український Культурний Город.

Злучені Українські Організації міста Клівленду ведуть уже від довшого часу кампанію в справі збірки на Український Культурний Город. Такий Город мають уже литовці й дня 11. жовтня відбулося його святочне відкриття. А ми припізнилися, бо громадянство не зложило досі потрібних на це фондів. Вже є бюст Шевченка для нашого Городу і нема сумніву, що цей бюст, роботи нашого мистця Архипенка, буде великою прикрасою не тільки Українського Городу, але й міста Клівленду.

Про ці справи говорили члени товариства „Сокіл", від. 336 У. Н. Союзу, на своїх місячних зборах. В дискусії забирали голос громадяни: Григорій Кисіль, д-р Михаленко, Василь Волянський, Григорій Степанек і інші. Члени ухвалили більшістю голосів опдатковати себе на згадану ціль по 10 центів місячно, або сумою $1 річно. Зараз зложено $13. Думаємо, що й члени інших відділів У. Н. Союзу, як і У. Р. Союзу, Провидіння і Народної Помочі, як теж і інших організацій, себе оподаткують і допоможуть Українським Злученим Організаціям докінчити добре задумане діло.

Григорій Степанек,
секр. 336 від. УНС.

НОВИЙ РІД ПОРЦЕЛЯНИ.

З Німеччини повідомляють, що там придумали новий спосіб фабрикування порцеляни, дуже тривкої. Порцеляни цієї можна вживати до виробу домових руротяг і промислових цілей. Є дуже відпорна на холод і атмосферичні впливи. Вдалося теж винайти спосіб, як легко краяти рури на частини. Винайшли теж упцілнення до лучення рур.

БАСКИ.

Вістки з Еспанії часто згадують про басків.

Баски або евскади — це маленький верховинський нарід, що живе по обох боках Піринейських гір — в північній Еспанії та південній Франції. В Еспанії є чотири баскійські провінції: Біская (головне місто Більбао), Гвіпуской (головне місто Сан Себастіян), Алява (головне місто Віторія) і Навара.

Загальне число населення басків в Еспанії доходить до одного міліона.

Це один із найстарших народів західньої Европи. **Мова басків нічого спільного не має ні з еспанською ні з французькою.** Довгий час походження баскійської мови було загадкою. Щойно недавно учений Мар доказав, що баскійська мова належить до сімі яфетських мов, і устійнив, що вона споріднена з іншими наріччями кавказьких народів.

Основою баскійського народу становить селянство. Крім Навари, де переважають великі дідичівські посілости, це головно середнє та дрібне селянство, хоч є і багаті.

У провінції басків є копальні залізної руди, що дають 40% загальної скількости добуваного заліза в Еспанії та творять основу тяжкого еспанського промислу. Важніші копальні залізної руди є в Біскаї. Там є теж підприємства більшої металюрґічної компанії Еспанії. Загалом робітників у баскійських провінціях є коло 150 тисяч. Місто Більбао це промисловий осередок із 175,000 населення.

Баски злучилися з Кастилією ще 1332 року та не припинили боротьби за старі свободи (фуероси), зберігаючи свою окремішність, мову, звичаї та обичаї.

Безупинна національна боротьба басків вибухла з незвичайною силою після упадку монархії в 1931 році. Одначе від перших републиканських урядів баски не змогли добитися нічого, крім обіцянок.

Найсильніша національна баскійська партія, що втішається великим впливом, „Національна партія басків", основана ще 1855 року. Це традиційно - консервативна своєю програмою партія. У проводі партії є великі фінансисти, промисловці та діячі. Вона тісніше звязана з католицькою церквою та ставить домагання незалежної католицької републики басків.

„Національна партія басків" основується на цілому ряді на-пів військових спортових організацій („Форанес" і „Мікелетес") та на великій робітничій професійній організації „Солідарідад де обрерос баскос" (Солідарність робітників басків), що має 40,000 членів.

Мадрицький уряд на всякий спосіб старається вихіснувати змагання басків до автономії, щоби тільки не перейшли на бік Франка.

Кортези признали баскійським провідникам автономію. Комуністи ведуть завзяту протифашістівську агітацію, причому вдають із себе овечок і навіть, покищо, не поборюють релігії, бо знають, що баски дуже релігійні.

Дві кляси.

Чоловік прибув з Европи до Америки й питається:
— Чи громадянство в Америці також так ділиться на кляси, як и в Европі?
— Розуміється, на дві кляси.
— Які саме?
— Це так: одна кляса, це ті люди, що є на державній допомозі; друга кляса, це ті, що позичають урядові гроші, щоб він мав змогу давати перший клясі допомогу.

Залюблені на кораблі.

— Пане Ігоре, що ви зробили би, колиб я впала в воду?
— Я дуже злякався би.

РОМАНТИЧНІ

(З італійського).

— Щож то в парку нема іншої лавочки, лише конче ця? — спитався збентежено молодий мужчина чорноволосої дівчини, що сиділа перед ним. — Три вечорі вже тут сідаєте. Направду, годі собі знайти самітне місце. Дополудня тут служниці з дітьми, то я не хотів би їх перелякати револьверовим вистрілом.

— Чей же ви не кандидат на самовбивника?

— А всеж! А ви може належите до товариства для поборювання самогубств?

— Це ні, одначе я також хочу скінчити з життям. Бачите там цю залізну потвору на дорозі? Хочу кинутися під її камяні вальці, щоби мене роздавили.

— Тьфу, то була би погана смерть.

— Не буду недискретна, коли спитаюся, чому ви на таке рішилися?

— Ах, знаєте — вже моє імя нещасне — називаюся Фортунат, а з фаху я флетист. Та сьогодні флет перемогли інші інструменти. Терплю нужду, живу на піддаші великого дому; це кімнатка вузька й темна наче гріб. Животію таким життям — що рішився радше відійти з цього світу. Та чому, будь ласка, не подобається вам на світі? Ви молоді й гарні, ви ще можете бути щасливі.

— І моє імя трохи нещасне — називаюся Беата, а з фаху я малярка, малюю образи, „натір морт", що вже тепер вийшли з моди. Не маю нікого в світі, а просити помочі в чужих — на це я загорда.

Коли вони так говорили, смерклося.

Юнак сказав після короткої мовчанки:

— Панно Беато, чи не схотілиб ви трохи перейтися? Лавки вже всюди довкола обсаджені залюбленими, лише ми тут сидимо окремо, а це виглядає підозріло.

Встали та пішли, куди очі несли, освітленими вулицями. Паровий валець відпочивав уже тепер, а біля нього стояв віз, який мають мандрівні артисти. Жив у тому возі машиніст. Обоє молоді мимоволі зупинилися біля воза з освітленим вікном і заглянули до середини. Машиністова жінка сама варила вечерю. Була в возі кухня, столик, два крісла, а за заслоною стояло крісло. Гей, яка гарна кімнатка!

Хвилину постояли, а потім тихенько відійшли. Фортунат перший заговорив:

— Сіньоріно Беато, мушу вам признатися до чогось дуже звичайного: я голоден. Можеб ми так пошукали якусь меншу гостинницю, де вповні обідають мулярі та беззахисні люди?

— Я також про це думала.

І поступили до першої гостинниці, до якої дійшли були. Власниця гостинниці приставила їм столик, а на ньому поклала сільничку та хліб. Фортунат замовив сир, салямі та вино.

Як їли, глянули одно на одного несміливо, а Фортунат сказав тихо: — Я, сіньоріно Беато, рішився жити головно задля вас.

— А я вже не думаю про смерть від тієї хвилини, як ми були пристанули там біля воза того машиніста. Чоловікові вистарчить до щастя малий простір. Ні, не треба дуже багато, коли в світі маємо когось, що його любимо.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

КОБИ ТАК МІЖ НАМИ БУЛО!

Президентські вибори скінчились і вже знаємо, хто буде президентом держави на дальших чотири роки. Виборча горячка минула і тепер треба кожному з нас думати а себе, бо як не подумаємо, то не поможе нам ніякий президент, хочби був і нашим братом. Але я не про те хочу говорити, а про що інше.

Як знаємо, виборча кампанія була дуже завзята, навіть, як то кажуть, „брудна", бо й президентові закидувано погані річи. Ще й комуністом його зробили. Великий пресовий магнат Герст, якого ґазети читають міліони людей по цілій Америці, видумував несотворені річи проти президента Рузвелта. Републиканський кандидат Ландон назвав Рузвелта малощо не ворогом „американізму", американських принципів, а то й Америки. Але що сталося по виборах, як нарід заявився величезною більшістю за Рузвелта? І те ми знаємо, бо вже читали в газетах. Ландон перший вислав Рузвелтові телеграму, в якій заявив, що коли нарід сказав своє слово, кожний американець буде вважати своїм святим обовязком стояти при вибранім президенті і йому помагати. Герст теж заявив, що він є демократ, визнає рішення більшости і вірить, що більшість завжди має рацію. Ще додає, що можливо, що навіть добро демократії вимагало, щоб Рузвелт знов зістав президентом.

Президент Рузвелт заявив, що не буде ніякої пімсти супроти тих, що виступали проти адміністрації підчас виборів. Боротьба скінчена, казав він, а тепер усі мусять стати згідно до дальшої праці, яка вимагає спокою і розсудку.

Мекфеден, великий видавець журналів, що теж був проти Рузвелта, заявив по виборах, що „ліпший чоловік виграв" і переслав Рузвелтові ґратуляції.

Ось так поступають розумні люди і патріоти. Це варт запамятати тим, що то в нас, як перепадуть на уряд якого „преседи", то зараз з кумами закладають нове товариство чи нову церкву, не з якоїсь розумної потреби, а з пімсти, з непогамованої амбіції. Це добре памятати тим, що то воюють проти передових людей і ніколи в тім ніякого стриму не мають, а ціле життя тільки кирпнять і зневславлюють тих людей. Це добре памятати і тим, що є в бизнесах і конкурують з іншими тим, що називають їх „фейкрами", большевиками, меншевиками, католиками і т. д., словом, усіляко, відповідно до обставин. Чи може бути добро з такої поведінки?

Отже навчімся і ми погоджуватися з волею більшости. Раз хто вибраний на уряд, треба погодитися з волею більшости і співпрацювати з вибраними на користь загальної справи. Тоді й буде в нас добро.

Мирон Сурмач,
Ню Йорк, Н. Й.

КАВУНИ ВИРЯТУВАЛИ ЙОГО.

Французький інжинір Барньон, який автом переїздив Сагарою, мало не згинув на пустині зі спраги та голоду, бо в авті висохла вода холодільниці та не міг їхати далі. Тоді прийшло інжинірові до голови добра думка. Пригадав собі, що має в авті кільканацять кавунів. Якстій витиснув сік із них та влив до холодільниці авта. Тому, що соку було понад шість літрів, доїхав до найближчої оази та врятувався.

У КАТАЛЬОНСЬКОМУ СЕЛІ

Про це, що діється по містах Еспанії, занятих комуністами, які жорстоко вбивають священиків, вояків і всіх тих, кого підозрівають у фашизмі, часописи вже багато повідомляли.

Цікаво, як поводяться „оборонці прав людини" із хліборобами.

Французький журналіст Жан Рошар у „Ґренґуарі" пише:

„Чорний Леґіон'' під командою Діяза Мануеля Карріда (засудженого 28. лютого 1929 року судом присяжних Нижчих Пиринеїв на 15 літ каторжних робіт за грабіжницьке душогубство) вирушив із Барсельони до Сабаделя. Мета виправи — реквізиція худоби. У Мадриді та Барсельоні недостає мяса, а без тих виправ його не булоб зовсім.

По дорозі „Чорний Леґіон" спалив кілька каплиць і набрав полонених... У полон беруть головно жінок, бо військо потребує „повеселитись''. Після того, як ці нещасні, переходячи з рук до рук „розвеселять'' відділ, їх кидають серед поля, далеко від людських осель. Тих жінок, які не хочуть віддатися міліціонерам, беруть насилу. Щоби покарати за спротив, їх кидають потім під колеса вантажних авт. Села, які не вспіли вивісити заздалегідь червоного прапора — палять.

На хуторах таке видовище:

— Скільки волів, овець, коней, свиней?

Хлібороб відповідає, скільки.

— Дуже добре! Сьогодні беремо половину.

Платять бонами Господарської Ради Барсельони, та тих бонів ця Рада ніколи не викуплює.

Коли селянин подасть неправдиве число, його зараз розстрілюють.

Реквірують обуву й одяги. Це потрібне воякам на фронт. Усяку бавовняну матерію відсилають до арсеналу в Барсельоні. Вони придадуться для виробу вибухових матеріялів.

У невеличкому селі по дорозі зі Сабаден до Таріди пусто. Всі селяни в полі. Міліціонери кидаються на один з хуторів, узяли на муки вагітну наймичку, та коли таки нічого не довідалися, кидають її у криницю. Паралітик, прикований недугою до ліжка, бачив якнайдокладніше ті муки. Прийшла і на нього черга. Йому припікають пяти, поки він не виявляє криївок хуторянина.

Дві тисячі золотих пезет.

Міліціонери розсипаються у розстрільну. Забирали золото! Злочин треба покарати. Щось дванацять селян схопили на полі. Між ними три жінки та четверо дітей. Їх ведуть у село. Каррідо приказує уставити всіх мужчин і жінок лицем до стіни, потім, відійшовши кілька кроків, убиває з револьвера двох чи трьох. Його міліціонери займаються рештою.

Переїжджають Таразу, наполовину опустілу. В містечку є французький монастир, який вже пережив тисячі страхіть. Черці втекли. Та всеодно можна підпалити останки монастиря та підложити кілька динамітових патронів під стіни.

Ідуть далі. На милю від містечка стрічають прохожого.

— Куди йдеш? — питаються його Каррідо.

Напів мертвий зі страху прохожий не може вимовити слова.

— Я тобі розвяжу язик! — кричить мучитель.

І холоднокровно стріляє йому в голову.

У неділю, дорогою на Марторілі, „Чорний Леґіон" вертається у Барсельону. Вони гонять награблену худобу. По дорозі висаджують каплиці та придорожні хрести.

По дорозі з Марторілі „ґандерія" (фарма волів). Даремний труд. Стайні пусті.

— Інші були вже тут перед вами, — каже власник. — Не осталося мені нічого крім стін.

— А жінка? Ми заберемо її з собою.

Не тільки „Чорний Леґіон" робить наїзди на села. На фронті Гуеска є „Леґіон Дурута", названий від назвища свого начальника, також бувшого кримінальника. Є ще кольони імени Бакуніна, Крапоткіна, Сако та Ванцеті. Анархістичні, комуністичні та соціялістичні відділи. Їх багато й усі вони оґрабляють села, палять доми, вбивають селян, насилують їх жінки, дочки та сестри.

А все те в імя „оборони прав громадянина і людини''.

Теж лихий „ізм".

Промовець палко говорить про теперішнє суспільне лихо:

...а передовсім мусимо усунути геть соціялізм, радикалізм, большевизм, комунізм, анархізм, советизм...

Старий, схорований чоловік перериває йому: — Коли ми вже до того дійшли, то чи не моглиб ми геть усунути й ревматизм?

Ввічливий комірник:

Прошу пані, від першого випроваджуюся!

— Добре, але насамперед мусите заплатити залягаюче комірне.

— Ну, то я вже лишуся. Я лише хотів сказати пані щось приємне.

ЗОЛОТО В ГАЛИЧИНІ У СТАРОВИНУ.

Вже в р. 101. після Христа римський цісар Доміціян вів виправи по золото до тодішньої Дакії, або до земель сьогоднішнього Семигороду та Східньої Галичини. Завоював ці землі його наслідник, цісар Траян. Він заняв ці землі аж по т. зв. Траянів Вал, або територію менше-більше по сьогоднішню Коломию, Галич, Калуш і Заліщики. Тут впродовж яких 168 літ володіли римляни, аж до цісаря Авреліяна. Тут десь була римська гірнича оселя Кольонія та найправдоподібніше від тієї назви етимольоґічно повстала назва Коломия. В тих околицях копали римські гірники золото та залізо.

В околицях Траянового Валу багато місцевостей і рік мають характеристичні назви, що пригадують золото. Золотий Потік, Золота Липа, Солотвина (золотвина — назва полоскарки золота) вказують виразно, що в тих околицях був цей шляхотний метал. Ріки, як Золота Липа, Золота Бистриця, Стрипа („стріпа" це староукраїнська назва полоскарки золотого піску) доказують, що на північ. узбіччях Карпат було золото. Більше як 50 літ тому виполіскували тут золотий пісок цигани, спеціялісти у вишукуванні золотого піску.

Останніми часами (тому кілька літ) знайшли на Поліссі пісок із золотом. Тут на тону піску добували коло 5 ґрамів чистого золота.

ДЕВАЛЬВАЦІЯ У СТАРОВИНУ.

Девальвація це болячка не тільки наших часів. Була вона вже здавен давна — відколи золото вибрали за основу монетарної системи.

За часів цісаря Помпея (родився 106 р. перед Хр., убитий в Єгипті 48. року перед Хр.) золотий авреус здевальвували із 10.95 грамів до 9 грамів. За часів Цезаря до 8.18 гр., Августа до 7.80 гр., Нерона до 7.40 гр., Марка Аврелія до 7.28 гр., Каракалі 6.55 гр. Діоклеціяна 5.25 гр.

Французький король Филип Гарний, що володів від 1285 до 1314. року, за радою скарбника Маріні бив золоті монети лекше на 1/5. На цій операції заробив дорадник Маріні величенський маєток. За це його опісля повісили. Від 1689 до 1715 року французький франк змінився 45 разів.

— Вийду за тебе як два рази два чотири, лише чи будеш мені вірний?

— Абож то я пес, що є вірний?!

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

БОСТОН, МАСС.

На читальню „Просвіти" в Осташівцях.

Вже буде шість літ, як ми були одержали просьбу від комітету будови „Народного Дому" в Осташівцях, пов. Зборів, щоб прийти з поміччю в будові. Небагато нас тут з цього села живе. Проте ми якось порадилися й почали переводити збірки на ту ціль і впродовж тих літ вислали до рідного села поверх $200.

Нині ми можемо бути горді з цеї підмоги, бо завдяки їй станув посередині села Народній Дім. Горді ми не лиш зі самого будинку, але й з того, що в ньому живе і росте освітнє національне життя.

Передтим була читальня „Просвіти" і кооперативний склеп, але дуже малий та бідний на вигляд. Не було свого дому, тому і домівку треба було враз змінювати та переносити з хати до хати.

В новому Народному Домі є досить місця. Одну просторну частину занимає склеп кооперативи, другу читальня „Просвіти", при якій теж горнуться хор, аматорський кружок та бібліотека, що має сотки томів книжок. Був також „Луг", але його влада розвязала.

Крім того, ми, односельчани Осташівців, старалися не переривати звязку з рідним краєм також на інших ділянках. Ми зложили між собою $18.50, з чого передплатили з краю два місячники: „Рідна Мова" і „Наша Культура", що їх видає професор Огієнко. Решту з цеї суми вислано на читальню. На цю суму зложились такі особи: по $2: І. Зварич, П. Мороз, С. Тафранська, М. Балко; по $1: П. Боднар, М. Боднар, П. Боднар, К. Ярощ, А. Мороз, Й. Юськів, С. Бартків, Ц. Майброда, Г. Костецький з Озірної, Н. Н.; К. Поліщук 50 ц.

ПЛЕЙНФІЛД, Н. ДЖ.

З забави на визвольну боротьбу.

Дня 30. жовтня з нагоди 25-літнього подружого життя п.п. Дубасів з Плейнфілд, Н. Дж., зібрались їх приятелі і справили їм несподівану забаву. При цій забаві не забуто і за рідний край. Зложено $10, з яких $5 вислано до Обєднання на визвольну боротьбу, а $5 на піддержку радіової програми. Зложили по 75 центів: В. Ярема і В. Реновець; по 50 ц.: Р. Дубас, М. Дубас, С. Дубей, М. Ярема, Й. Ярема, Д. Семенюк і Ю. Голинський.

Ю. Г.

РОСФОРД, О.

На інвалідів.

При весільній забаві в громадян Григорія і Марії Вульчак, що віддавали дочку Антоніну Кушнір за п. Андрія Білого, на поклик п. Д. Модецького з Толідо, О., зложили такі жертви на поміч українським інвалідам: Д. Мадецький $2, а по $1: Н. Проць, Г. Вульчак, М. Бобак, Анна Вайнар, М. Кушнір, М. Копистинський, Анна Мадецька, Розалія Богаченко, Павло Денко. Дрібними 65 ц. Разом $1'.65. Збірку вислано до краю через Обєднання.

Н. Проць.

ТАРЗАН І ЛЮДИ-ЛЕОПАРДИ.

(44)

Забавившись у детектива, Тарзан призбирав досить ріжних вказівок і знаків, щоби пуститися вслід за людьми-леопардами. Нога в Оранда справді вже так дуже не боліла, всежтаки Тарзан мусів іти поволі, щоб дати змогу Орандові за ним поспішати. Час до часу Тарзан стримувався і приглядався довкруги за новими знаками.

Одначе покищо вони не знайшли нічого, що вказувалоб на близьку присутність тих дикунів. Три дикуни, що врятувалися від Тарзана, тепер бігли з цілої сили до свойого ватажка Люлімі, щоб донести йому про те, що сталося. Вони дістали страшного ляку перед Тарзаном. Тепер вони рішили домагатися від ватажка негайної висилки більшого відділу.

Тимчасом Люлімі насолоджувався видом білої дівчини Калі Бвана. Він сам собі ґратулював, що „доля була така ласкава і прислала йому в опіку цю дівчину". Її присутність на замку, думав собі дикун, значно уприємнить йому хвилі, як теж додасть багато престіжу до його панування. А престіж це значить сила.

Насолоджуючись так, він почав ломаною англійщиною мягко говорити до дівчини: „Ти можеш стати богинею великого жерця людей-леопардів". На хвилю замовчавши дів". На хвилю замовчавши, він додав: „А коли ти не схочеш робити цього, що я тобі прикажу, то я тебе віддам на жир леопардові". Леопард, наче вгадавши про що йде, зірвався і загарчав.